

заходами іншої, а взяті як єдине ціле – виступають фактором підвищення рівня нестабільності у світовій економіці в цілому. Другий «вектор спрямування» сучасних змін в процесах циклоутворення – це урахування дії екологічного фактору. На рівні національних економік екологічний фактор в механізмі циклу практично не враховується, так би мовити «виноситься за дужки». Але при розгляді еколого-соціо-господарської системи в межах не тільки конкретної держави, але й в планетарному масштабі, знехтувати рівнем екологічної деградації в процесі забезпечення економічного зростання (в тому числі і при виході з кризи) вже неможливо. Для антициклічного регулювання урахування екологічного фактору циклоутворення означає відмову від теорій зростання і перехід до теорій розвитку як теоретико-методологічної бази. Подібний перехід повинен змінити спрямованість антициклічної політики і зорієнтувати її переважно на формування передумов забезпечення розвитку еколого-соціо-господарської системи в цілому.

Урахування змін, що спостерігаються в механізмі циклічної динаміки при переході від рівня аналізу уособленої національної економіки до рівнів її аналізу як органічної складової міжнародної економічної системи та еколого-соціо-господарської системи, дозволить вийти на якісно новий рівень антициклічного регулювання, здатного забезпечити збалансований розвиток людського суспільства в межах існуючого екологічного середовища.

Література

1. Румянцева С.Ю. Проблема движения экономической материи и механизм экономического цикла / С.Ю. Румянцева // Проблемы современной экономики. – 2012. – № 1(41). – С. 29–34.
2. Дементьев В.Е. Длинные волны экономического развития и финансовые пузыри / Дементьев В.Е. – М.: ЦЭМИ РАН, 2009. – 88 с. – (Препринт WP/2009/252).
3. Григорьев Л.М. Механизмы глобального регулирования: экономический анализ / Л.М. Григорьев, А.А. Курдин // Вопросы экономики. – 2013. – № 7. – С. 4–28.
4. Гринів Л.С. Екологічна економіка / Гринів Л.С. – Львів: Магнолія, 2010. – 360 с.
5. Іншеков Є.М. Екологічна крива Саймона Кузнеца: погляд з позицій ефективності енерговикористання на прикладі України / Є.М. Іншеков, О.С. Дробаха // Енергетика: економіка, технології, екологія. – 2009. – № 1. – С. 50–57.
6. Зойдов К.Х. Кризисная цикличность и методология антикризисного регулирования переходной экономики России / К.Х. Зойдов // Экономическая наука современной России. – 2001. – № 2. – С. 96–110.

References

1. Rumyantseva S.Yu. Problema dvizheniya ekonomicheskoi materii i mekhanizm ekonomicheskogo tsikla/ S.Yu.Rumyantseva //Problemy sovremennoi ekonomiki. - 2012. - №1(41). - S.29-34.
2. Dement'ev V.E. Dlinnye volny ekonomicheskogo razvitiya i finansovyie puzyri/ Preprint # WP/2009/252 – М.: TsEMI RAN, 2009. – 88s.
3. Grigor'ev L.M. Mekhanizmy global'nogo regulirovaniya: ekonomicheskii analiz/ L.M.Grigor'ev, A.A.Kurdin //Voprosy ekonomiki. – 2013. - №7. – S.4-28.
4. Griniv L.S. Ekologichna ekonomika. – L'viv: Magnoliya- 2006, 2010. – 360 s.
5. Inshekov E.M., Drobakha O.S. Ekologichna kriva Saimona Kuznetsa: poglyad z pozitsii effektivnosti energovikoristannya na prikladi Ukraїni//Energetika: ekonomika, tekhnologii, ekologiya. - №1. – 2009. – S.50-57.
6. Zoidov K.Kh. Krizisnaya tsiklichnost' i metodologiya antikrizisnogo regulirovaniya perekhodnoi ekonomiki Rossii/K.Kh.Zoidov//Ekonomicheskaya nauka sovremennoi Rossii. - №2. – 2001. – S.96-110.

Рецензія/Peer review : 30.7.2013 р. Надрукована/Printed :20.8.2013 р.

УДК 631.151.6:65.01:330.3:715.5

В.С. НІЦЕНКО

Одеський державний аграрний університет

АГРОЕКОЛОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ВЕРТИКАЛЬНО-ІНТЕГРОВАНІХ ПІДПРИЄМСТВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В роботі розкриваються основні проблеми сталого розвитку сільських територій, а також взаємозв'язок його складових (економічних, соціальних і екологічних). На основі оцінки екологічних ризиків, автором сформовано концептуальну схему продовольчої безпеки і сталого розвитку сільських територій та ролі в ній вертикально-інтегрованих аграрно-промислових підприємств

Ключові слова: сільські території, екологія, сталий розвиток, продовольча безпека, вертикально-інтегровані підприємства.

V. NITSENKO

Odessa State Agrarian University

AGROECOLOGICAL WAY OF VERTICAL INTEGRATED ENTERPRISES IN PROVISION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN RURAL TERRITORIES

Agroecological way of vertical integrated enterprises in provision of sustainable development in rural territories. The paper reveals the main problems of sustainable development of rural areas, and the relationship of its components (economic, social and environmental). Based on the environmental risk assessment, the author formed the conceptual scheme of food security and sustainable rural development and the role it vertically integrated agro-industrial enterprises. Substantiates the place and role of vertically integrated agro-industrial structures to ensure continued growth and development of rural areas, which concentrated their assets. Analysis of the most active players in the implementation of environmentally sound technology innovation of the manufacturing process.

Keywords: rural areas, ecology, sustainable development, food security, vertically integrated enterprises

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Територія сучасної України за своїм природно-ресурсним та аграрним потенціалом посідає одне з провідних місць у світі. При чому сільське господарство розглядається як основа продовольчої безпеки держави, що має на меті задоволення фізичних, економічних та соціальних потреб населення країни. Однак, поряд з цим, виникають проблеми ефективного використання наявних природних ресурсів. Через низький рівень матеріально-технічного забезпечення, культури землеробства, високі відсотки на кредити, нестачу оборотних коштів та ін. факторів наявний природно-ресурсний потенціал використовується неефективно та знаходиться на неналежному рівні (деградація природних ресурсів, забруднення навколишнього природного середовища тощо). Ситуація також погіршується через глобалізацію економічних процесів, експлуатацією території країн, що розвиваються, та їх надр, розвиненими країнами та аграрними транснаціональними корпораціями. Тому питання, пов'язані з вирішенням протиріч у ході експлуатації оточуючого природного середовища, є вкрай актуальними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні дослідження сталого розвитку знайшли відображення у працях закордонних вчених: А.А. Лейзеровіча, Д.Х. Медоуз, Р.В. Кейтс, Т.М. Перріс, Дж.М. Хулс та інших; вітчизняних: О.Г. Білоруса, М.А. Голубця, В.Г. Поліщука, В.Я. Шевчука та ін. Проблеми сталого розвитку агропромислового комплексу та сільського господарства України досліджуються Ю.Д. Біликом, Б.В. Буркинським, П.І. Гайдуцьким, З.В. Герасимчуком, А.С. Даниленком, С.І. Дем'яненком, Т.Г. Дударом, С.Л. Дусановським, А.М. Мірошніченком, Л.Я. Новаковським, П.Т. Саблуком, В.Н. Степановим, А.М. Третяком, М.М. Федоровим, С.К. Харичковим, М.А. Хвесиком, В.В. Юрчишиним та іншими вченими. Наведені питання розкриваються в їхніх працях.

Метою роботи є визначення кола проблем, оцінки сучасного стану та шляхів покращення екологічної ситуації на селі, з залученням вертикально-інтегрованих формувань.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В сільській місцевості України на 1 січня 2012 р. проживало 14328 тис. осіб, частка якого за 10 років скоротилася з 33,1% до 31,5%. Безпосередньо в сільському господарстві зайнято 3410,3 тис. осіб, оплата праці яких становить у середньому по галузі 1853 грн, що є одним з найнижчих показників серед інших секторів економіки.

Інвестиції, що надходять, не задовольняють потреб галузі у відтворенні та її інтенсифікації, хоча й зросли за 2001–2011 рр. більше, ніж в 10 разів і досягли 18183 млн грн (7,7% від загальних інвестицій в економіку) у 2011 р.

Ці та інші фактори унеможливають сталий розвиток сільських територій та характеризуються наступними проблемами:

1. Низький рівень ефективності сільськогосподарського виробництва, що не забезпечує розширеного відтворення. Так, урожайність зернових і зернобобових культур в Україні у 2010 р. становила 26,9 ц/га, а в Австрії – 53, Великобританії – 67,8, Данії – 58,7, Німеччині – 66,6, США – 68,6 ц/га. Середньорічний надій на одну корову дорівнює 4082 кг, у той же час в Великобританії – 7489, Данії – 8640, Канаді – 8202, США – 9593.

2. Низький рівень матеріального заохочування.

3. Безробіття, зuboження і міграція активного трудового населення до міст. Низький рівень оплати праці, відсутність достойних умов існування, спричинили відтік кваліфікованої робочої сили, що призвело до погіршення використання наявних ресурсів та зниження кінцевих результатів господарської діяльності підприємств.

4. Руїнування соціальної інфраструктури та вимирання сіл. Закриття шкіл, дитсадків, лікарень, будинків культури, підприємств житлово-комунального господарства унеможливує сталий розвиток сільського соціуму. Погіршуються санітарно-гігієнічні, соціально-побутові умови проживання на селі. З географічної карти щорічно зникає приблизно 20 сіл. З'являються так звані «білі плями», тобто покинуті, вимерлі села, інфраструктура яких майже або повністю зруйнована.

5. Деіндустріалізація сільського господарства. Протягом 20-и років (1990–2010) кількість наявних тракторів скоротилася до 151,3 тис. шт., що становить 30,4% від 1990 р., зернозбиральних комбайнів – до 32,1 тис. шт. (на 69,5%). В цілому сільське господарство забезпечене технікою на 50–55%, 80–90% якої відпрацювало по два і більше термінів амортизації.

За таких умов подальший розвиток сільського господарства є доволі проблематичним. Саме тому перехід до вертикальної інтеграції являється найбільш реальним способом вирішення вище наведених проблем.

На рівні уряду нашої країни у 2010 р. була прийнята концепція розвитку сільських територій до 2020 року. Згідно з програмою один із шляхів вирішення проблеми – забезпечення охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки в результаті:

- виведення з інтенсивного обробітку деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених сільськогосподарських угідь;
- розвитку органічного сільськогосподарського виробництва;
- організації, розроблення та забезпечення виконання планів використання земельних, лісових та водних ресурсів [12].

В цілому на ці та інші цілі передбачалося виділити 148 млрд грн з державного бюджету та 152 млрд грн – з інших джерел.

Наведена схема (рис. 1) переконливо свідчить, що сталий розвиток залежить від трьох основних складових: економічного, соціального та екологічного.

Економічна складова повинна забезпечити раціональне використання наявних природних обмежених ресурсів, впровадження досягнень науки і техніки, застосування енерго- та ресурсозберігаючих

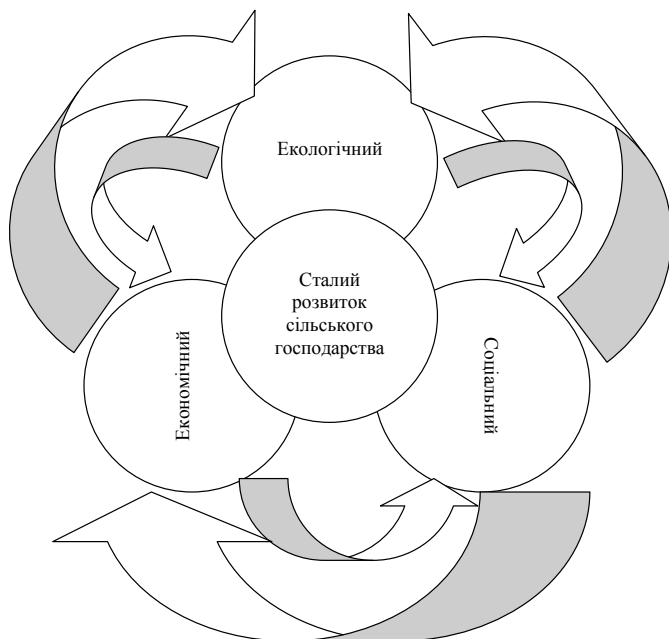

Рис. 1. Сталий розвиток сільського господарства та взаємозв'язок його складових

позитивних результатів, як наслідок – руйнування інфраструктури села.

Соціальний підхід передбачає збереження соціального, у т.ч. інтелектуального, капіталу на селі, стабільний розвиток суспільних і культурних систем, зменшення кількості конфліктів на селі, боротьбу з бідністю.

Намагаючись задовольнити власні життєві потреби, бідне населення у боротьбі за виживання вдається до надмірного вирубування лісів, нераціонального обробітку землі, що спричиняє ерозію ґрунтів, до хижацького використання рибних ресурсів та запасів дикої природи. Такі дії призводять до погіршення якості харчування та недотримання усталених стандартів безпеки харчової продукції.

Екологічна складова має забезпечити баланс біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери. Останнім часом підвищується екологічна загроза, внаслідок людської діяльності, зокрема: парниковий ефект та зміни клімату, зменшення озонового шару, кислотні дощі, втрати біорізноманіття (у ландшафтній зоні степу України в минулому столітті землі було перетворено на сільськогосподарські угіддя, тут майже не залишилося первинної вегетації, а площа незайманого степу становить лише 1% території), забруднення пестицидами (в Україні на сьогодні нараховується понад 22 тис тонн застарілих та заборонених до використання пестицидів, більше половини яких зберігається в непристосованих приміщеннях, що спричиняє значне забруднення ґрунтів, ґрунтових вод, сільськогосподарських рослин), радіонуклідами (в Україні сконцентровано 70 млн м³ радіоактивних відходів, які зберігаються на складах підприємств переробної промисловості), доступ до питної води та санітарії (лише 25% сільського населення в Україні має доступ до централізованої системи водопостачання та 18% – до системи водовідведення), знеліснення (ліси займають 14,3% території країни порівняно з 28% у 1850 році) [13, с. 20-23].

За даними Світового центру даних у 2011 р. за індексом сталого розвитку Україна посідала 73 місце серед 106 країн, у т.ч. за індексом екологічного виміру – 87 місце, індексом економічного виміру – 90 місце, індексом соціально-інституціонального виміру – 52 місце; за біологічною рівновагою – 64 місце, доступом до води – 47 місце, викидами CO₂ – 41 місце, дитячою смертністю – 40 місце.

У своєму дослідженні «Звіт живої планети 2012» екологічна група Всесвітній фонд дикої природи розглянула темпи споживання людьми ресурсів планети. Екологічний слід в Україні, відповідно до звіту, становить 3,19 га на особу. З них – 1,14 га орних земель, 0,03 га пасовищ, 0,17 лісів, 0,11 місць для риболовлі, 0,07 га землі для будинку. Таким чином, Україна опинилась на 51-му місці серед 149 країн за площею, яку використовує для споживання ресурсів одна людина [6].

З.В. Герасимчук [14] зазначає, що екологічні цілі – спрямовані на забезпечення охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Це:

- формування системи екологічної безпеки держави;
- екологічно зорієнтована науково-технічна, інвестиційна, інноваційна політика з чітким визначенням загальнодержавних пріоритетів щодо сталого розвитку економіки;
- зменшення техногенного навантаження на довкілля, перехід на нові методи антропогенної діяльності, в основу яких покладено екологічно безпечні технології;
- розвиток економічних методів регулювання природокористування і вирішення природоохоронних проблем за рахунок суб'єктів господарювання;
- формування збалансованої ефективної структури споживання, в основі якої лежать принципи раціональності і безвідходності;
- інституційні перетворення з метою формування нового правового і економічного механізму органів

технологій для забезпечення отримання сукупного доходу на рівні не нижчому сукупному капіталу (фізичного, природного або людського), з використанням якого цей сукупний дохід створювався. Дослідження діяльності багатьох підприємств засвідчили, що в структурі посівів, досить часто, переважають високорентабельні культури зернової і технічної груп. Натомість, питома вага посівів кормових культур за 1990–2011 рр. скоротилася з 37% до 9%, технічних, навпаки, зросла з 11,6 до 26,9%. Занепокоєння викликає зростання посівів соняшнику, частка якого у структурі посівів технічних культур у 2011 р. становила 63,7%, що перевищує максимально можливу норму, майже, у 6 разів [11]. Згідно з Постановою повертатися на теж саме поле соняшник повинен не раніше, ніж через 7 років. Як результат катастрофічне зниження родючості ґрунтів і зростання їх ерозії.

Зниження рівня доходності на селі негативно вплинуло на ситуацію з кваліфікованими трудовими кадрами, зросла міграція у міста, підвищилася частка бідного населення. Приватизація і реформи не дали

державної влади і органів місцевого самоврядування та природокористувачів;

- вдосконалення законодавства у сфері охорони, використання і відтворення природних ресурсів у зв'язку із зміною умов життєдіяльності населення і структури виробництва;
- забезпечення умов для формування ринку екотехнологій та екопослуг;
- створення надійних систем моніторингу навколишнього середовища.

Стратегічною метою стійкого розвитку в державі, на думку В.Г. Герасимчука, є досягнення збалансованості співіснування природного середовища, держави і суспільства на основі демократичної, плюралістичної і екологічно орієнтованої соціально-економічної політики, відкритої інтегрованої в глобальні процеси економіки, забезпечення національної безпеки держави, гармонійних громадських стосунків і рівноправної міжнародної співпраці [4].

Таким чином, сталий розвиток сільських територій передбачає стабільний розвиток сільського співтовариства, забезпечує: (1) виконання ним його народногосподарських функцій (виробництво продовольства, сільськогосподарської сировини, інших несільськогосподарських товарів і послуг, а також суспільних благ, надання рекреаційних послуг, збереження сільського способу життя і сільської культури, соціальний контроль над територією, збереження історично освоєних ландшафтів); (2) розширене відтворення населення, зростання рівня і поліпшення якості його життя, (3) підтримання екологічної рівноваги в біосфері [8].

В сільському господарстві України функціонують відомі іноземні аграрні транснаціональні компанії, серед яких Cargill, Alfred C. Toepfer, Bunge, Louis Dreyfus та інші. Так, з 1991 року в Україні працює транснаціональний харчовий гігант Cargill. На сьогоднішній день в активі компанії – виробництво соняшникової олії, насіння, добрив, елеватори. Alfred C. Toepfer почав свою роботу в Україні у 1993 році. Bunge прийшла на український ринок в 2002 р., купивши компанію Cereol. Louis Dreyfus в Україні працює з 1998 р. [7].

Починаючи з 2000 р. з'являються перші великі вітчизняні аграрні компанії, розвиток яких приходиться на період 2007–2012 рр. Вирощуванням зернових культур займається 98% великотоварних агропідприємств, олійних культур – 29%, овочами – 11%. Виробництвом продукції тваринництва займається 54% великотоварних агропідприємств (вирощуванням ВРХ і свиней у живій вазі), птахівництва – 12% і молока – 6%. Продукція переробки (борошно – 4%), послуги (зберігання продукції зернових та олійних культур – 16%) і виробництво комбікормів (16%) також займають велику питому вагу [10, с. 5-6].

Серед українських вертикально-інтегрованих компаній найбільший вплив на розвиток АПК здійснюють UkrLandFarming, Кернел Груп, Миронівський Хлібопродукт, Лотуре-Агро, Укрзернопром Агро та інші (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика найбільших вертикально-інтегрованих компаній України (вибіркові дані)

№ з/п	Назва підприємства	Розмір земельного банку, тис. га	Головні напрямки діяльності
1	UkrLandFarming	532	Рослинництво, насінництво, молочне і м'ясне тваринництво, промислове виробництво яєць і яєчних продуктів, виробництво цукру, переробка, зберігання та торгівля зерновими і технічними культурами, дистрибуція агротехніки, запчастин, засобів захисту рослин, мінеральних та спеціальних добрив, насіння, технічний сервіс
2	Кернел Груп	438	Рослинництво. Постачальник соняшникової олії і шроту на міжнародний ринок. Провідний постачальник бутильованої олії на внутрішній ринок (ТМ «Щедрий дар», «Стожар», «Чумак домашня», «Чумак золота», «Любонька»). Оператор послуг із зберігання зерна на елеваторах, з перевалки та експорту зерна, рослинного масла і шроту на терміналах в портах Чорного моря, володіє трьома маслоекстракційними заводами. Виробництво цукру
3	Миронівський Хлібопродукт	280	Виробництво курятини, зернових, комбікормів
4	Астарта-Київ	245	Виробництво високоякісного цукру і супутньої продукції (меласи і сухого гранульованого жому), вирощування і реалізація зернових і олійних культур, а також виробництво м'яса і молока
5	Лотуре-Агро	100	Займається вирощуванням зернових і технічних культур, розведенням свиней, виробництвом нерафінованої та рафінованої олії та жирів
6	Укрзернопром Агро	94	Об'єднує птахівницькі, борошномельні та хлібопекарські підприємства в різних регіонах України. Діяльність холдингу орієнтована на хлібопекарське виробництво

З наведених компаній у 2012 р. Миронівський Хлібопродукт охоплює 50% ринку промислового виробництва курятини в Україні, "UkrLandFarming" – займає близько 33% від загального обсягу виробництва курячих яєць в Україні (52% від загального обсягу яєць, вироблених промисловим шляхом) і 88% від загального обсягу сухих яєчних продуктів, 15,7% від загального промислового виробництва яловичини та 24% від загального виробництва шкіри, 10,3% від загального виробництва цукру з цукрового буряку; Кернел Груп – охоплює 36% ринку від загальної потужності по переробці насіння соняшнику, 35% дистрибуції олії України та 25,4% загального експорту соняшникової олії тощо.

Тому наведеним компаніям на ринку аграрно-промислового виробництва відводиться особливе місце в

забезпеченні продовольчої безпеки та сталому розвитку сільських територій (рис. 2).

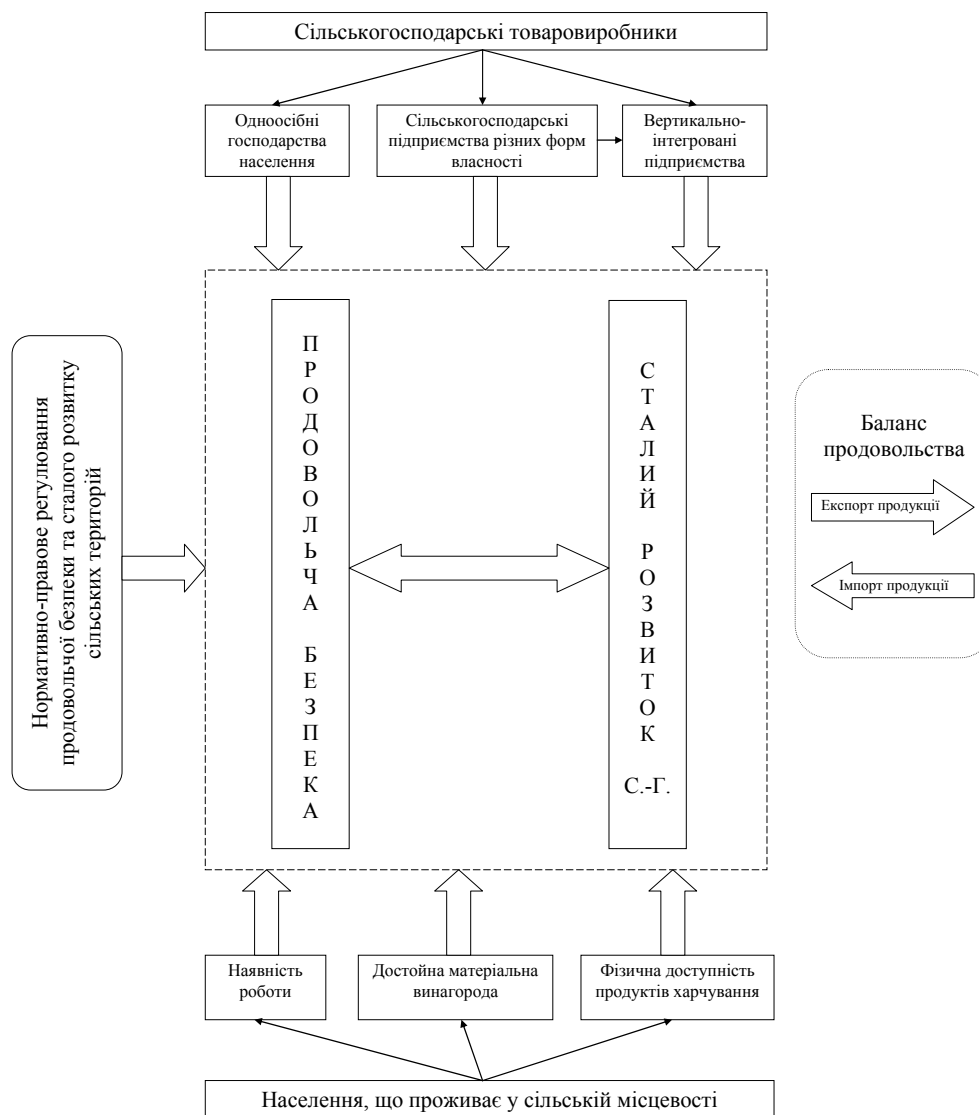

Рис. 2. Концепція продовольчої безпеки і сталого розвитку сільських територій

В даних компаніях зайнята велика чисельність працюючих. Так, в Кернел Груп працює 16–17 тис. осіб, "UkrLandFarming" – біля 17 тис. осіб (у період жнив до 20 тис.), Астарта-Київ – 13 тис. осіб тощо.

У 2011 р. сільгоспвиробники направили на соціальні проекти на селі близько 3 млрд грн, зробивши значний внесок у добробут сільського населення та розвиток соціальної інфраструктури села.

Енергетична незалежність та екологічно безпечне виробництво є основою сучасного господарювання. За підрахунками науковців, в Україні щорічно сільське господарство, харчова і переробна промисловості споживають близько 4 млрд м³ природного газу; 4,92 млрд кВт-годин електроенергії; 1,62 тис. т дизельного палива; 605 тис. т бензину. Тож заміна традиційних видів палива біологічним може призвести до головного – зменшення залежності нашої держави від імпорту газу та енергоносіїв [3].

Так, наприклад, проектування і будівництво біогазової установки. Науково-технічний центр «Біомаса» пропонує два варіанти – очисні споруди для тваринницьких ферм на базі технології анаеробного бродіння (за бажанням замовника можна додавати додаткові субстрати для збільшення виходу біогазу) та великі біогазові комплекси для бродіння рослинних моноsubstrатів з подальшим виробництвом і продажем електроенергії по «зеленому» тарифу. До речі, про біогазову установку вже можна замислюватись керівникам агропідприємств, де утримується від 4500 свиней або ж від 600 голів ВРХ [9].

З метою зниження негативного впливу на навколишнє природне середовище компанії впроваджують новітні (інноваційні) досягнення науки і техніки. Так, наприклад, Агрохолдинг "EastUkrAgro" у 2013 р. завершив будівництво біогазової станції ZORGTM, що дозволить агрохолдингу вирішити проблему утилізації відходів, підвищить екологічні характеристики підприємства, забезпечить потреби в органічних добривах і тепловій енергії [1].

Агрохолдинг «Авангард» (входить до складу "UkrLandFarming"), один з найбільших українських виробників яєць та яєчних продуктів, має намір до 2015 року побудувати 30 біогазових заводів у 18 областях України. Планується переробляти близько 1,3 млн тонн органічних відходів на рік у вигляді курячого посліду, гною великої рогатої худоби, а також технології силосу. У компанії підраховали, що перероблятимуть при цьому 2 млн т органічних відходів на рік і отримають 260 млн м³ біогазу на рік і все це для власних потужностей (603 ГВт.год/рік

електричної енергії та 615 ГВт.год/рік – теплової енергії) [2].

Агрохолдинг "Мрія" розуміє всю важливість збереження навколишнього природного середовища, тому в основі своєї політики базується на принципі ефективного та результативного управління екологічними аспектами своєї діяльності. Компанія встановила та підтримує систему екологічного менеджменту, що має в основі не лише дотримання державних екологічних стандартів, а також введення нових ідей та рішень в свою діяльність.

Екологічна політика компанії базується на наступних основних принципах:

- дотримання вимог природоохоронного законодавства, нормативних та інших документів у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- систематичний моніторинг екологічних аспектів і оцінки їхнього впливу на довкілля;
- розробка й реалізації заходів щодо раціонального використання природних і сировинних ресурсів, зниження викидів в атмосферу, скидів забруднюючих речовин, мінімізації й утилізації відходів;
- систематична підготовка персоналу всіх рівнів з питань екологічної безпеки виробництва з метою підвищення рівня свідомості й розуміння особистої відповідальності, та запобігання негативного впливу на навколишнє природне середовище;
- співпраця в сфері охорони навколишнього природного середовища з зацікавленими організаціями й громадськістю, відкрите інформування з питань екологічної діяльності компанії;
- залучення в процес поліпшення результатів природоохоронної діяльності компанії наших споживачів, постачальників і підрядників;
- турбота про здоров'я працівників компанії шляхом підвищення рівня безпеки при організації роботи попередження аварійних ситуацій, проведення профілактичних заходів [5].

Деякі компанії переходять до органічного землеробства, що має на меті відмову від використання пестицидів, мінеральних добрив. Але такий перехід триває біля трьох років, і на початковому етапі супроводжується зниженням урожайності сільськогосподарських культур. Також необхідно провести атестацію та сертифікацію (в Україні функціонує тільки одна компанія, як може надавати послуги з сертифікації і атестації).

В цілому, виробництво органічної продукції тваринництва є високо затратною справою, яка вимагає адаптування аграрників до нових складних організаційно-економічних умов функціонування.

Висновки. Проведені дослідження демонструють достатньо низький рівень сталого розвитку сільських територій, на що впливають:

- достатньо низькі стандарти екологічного законодавства та система штрафів, санкцій;
- відсутність доктрини та концепції з продовольчої безпеки та сталого розвитку сільських територій;
- брак коштів на закупівлю матеріально-технічних ресурсів;
- поступове знищення села як осередку культури, традицій;
- високі темпи міграції сільського населення, у т.ч. молоді, що веде до урбанізації у розвитку суспільства;
- забруднення навколишнього природного середовища пестицидами, відходами тваринницьких ферм, ерозія ґрунтів тощо.

Вертикально-інтегровані структури, у свою чергу, мають наступні переваги:

- розвинену інфраструктуру та логістику, що підвищує їхню інвестиційну привабливість;
- впровадження екологічно безпечних, безвідходних технологій;
- використання відходів тваринницьких ферм, силосу, брикетів, іншої сировини для виробництва електро- та теплоенергії;
- забезпечення робочими місцями працівників сіл;
- вища за середній розмір оплати праці;
- розвиток інфраструктури сільських територій;
- більш фінансово стійкі порівняно з традиційними сільськогосподарськими товаровиробниками, за рахунок диверсифікації виробництва та диференціації ризиків.

Таким чином, можна зробити висновок, що майбутнє сільського господарства у забезпеченні стійкого розвитку, зокрема досягнення екологічного балансу, за вертикально-інтегрованими (агрохолдинговими, аграрними транснаціональними) компаніями.

Література

1. Агрохолдинг «EastUkrAgro Public Limited» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eastukragro.com/eua/story.cfm?id=2>.
2. Агрохолдинг Бахматюка делає ставку на біогаз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://a7d.com.ua/novini/9309-agroholding-bahmatyuka-delaet-stavku-na-biogaz.html>.
3. Біогаз зігріватиме Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://a7d.com.ua/ekologija/4713-bogaz-zgrvatime-ukrayinu.html>.
4. Герасимчук В.Г. Стратегічні орієнтири сталого розвитку: Україна і світ / В.Г. Герасимчук // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сталий розвиток економіки: проблеми та перспективи» (6–7 листопада 2012 р., м. Львів). – Львів, 2012. – С. 5–10.
5. Екологічна політика агрохолдингу «Мрія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mriya.ua/f/1/investor/environment/Есopolituka.pdf>.
6. «Екологічний слід» українця становить 3,1 га [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/50167>.
7. Как изменилось украинское сельское хозяйство за 20 лет независимости [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://agroua.net/news/news_34469.html.
8. Концепция устойчивого развития сельских территорий Российской Федерации : проект от 08.08.2008 г.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mcx.ru/documents/document/show/3571.77.htm>.

9. Крок назустріч альтернативній енергетиці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://a7d.com.ua/ekologja/4869-krok-nazustrch-alternativny-energetic.html>.

10. Ниценко В. Крупнотоварное агропроизводство в Украине: состояние и тенденции развития : [монографія] / В. Ниценко. – LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013. – 648 с.

11. Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-господарських регіонах : постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2010 № 164 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/164-2010-%D0%BF>.

12. Про схвалення Концепції Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року : розпорядження КМУ від 3 лютого 2010 р. № 121-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/121-2010-%D1%80>.

13. Сталій розвиток суспільства: роль освіти : путівник / [Підліснюк В., Рудик І., Кириленко В., Вишенська І., Маслюківська О.] ; за ред. В. Підліснюк. – К. : Вид-во СПД «Ковальчук», 2005. – 88 с.

14. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації : [монографія / за ред. Д.Г. Лук'яненка]. – К. : КНЕУ, 2001. – 538 с.

References

1. Agroholding «EastUkrAgro Public Limited» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.eastukragro.com/eua/story.cfm?id=2>.

2. Agroholding Bahmatyuka delaet stavku na biogaz [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://a7d.com.ua/novini/9309-agroholding-bahmatyuka-delaet-stavku-na-biogaz.html>.

3. Biogaz zigrivatime Ukraïnu [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://a7d.com.ua/ekologja/4713-bogaz-zgrvatime-ukrayinu.html>.

4. Gerasimchuk V.G. Strategichni orientiri stalogo rozvitku: Ukraïna i svit / V.G. Gerasimchuk // Materiali Mizhnarodnoi naukovopraktichnoi internet-konferencii [«Stalij rozvitok ekonomiki: problemi ta perspektivi»] (6–7 listopada 2012 r., m. L'viv). – L'viv, 2012. – S. 5–10.

5. Ekologichna politika agroholdingu «Mrija» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.mriya.ua/f1/investor/environment/Еcopolituka.pdf>.

6. «Ekologichnij slid» ukraïncja stanovit' 3,1 ga [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://tyzhden.ua/News/50167>.

7. Kak izmenilos' ukraïnskoe sel'skoe hozjajstvo za 20 let nezavisimosti [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://agroua.net/news/news_34469.html.

8. Konceptija ustojchivogo razvitija sel'skih territorij Rossijskoj Federacii : proekt ot 08.08.2008 g. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.mcx.ru/documents/document/show/3571.77.htm>.

9. Krok nazustrich al'ternativnij energetici [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://a7d.com.ua/ekologja/4869-krok-nazustrch-alternativny-energetic.html>.

10. Nicenko V. Krupnotovarnoe agroproduzvodstvo v Ukraine: sostojanie i tendencii razvitija : [monografija] / V. Nicenko. – LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013. – 648 s.

11. Pro zatverdzhennja normativiv optimal'nogo spivvidnoshennja kul'tur u sivozminah v riznih prirodno-gospodars'kih regionah : postanova Kabinetu Ministriv Ukraïni vid 11.02.2010 № 164 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/164-2010-%D0%BF>.

12. Pro shvalennja Konceptii Derzhavnoi cil'ovoi programi stalogo rozvitku sil'skih territorij na period do 2020 roku : rozporjadzhennja KМУ vid 3 ljutogo 2010 r. № 121-r [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/121-2010-%D1%80>.

13. Stalij rozvitok suspil'stva: rol' osviti : putivnik / [Pidlisnjuk V., Rudik I., Kirilenko V., Vishens'ka I., Masljukiv'ska O.] ; za red. V. Pidlisnjuk. – K. : Vid-vo SPD «Koval'chuk», 2005. – 88 s.

14. Strategii ekonomichnogo rozvitku v umovah globalizacii : [monografija / za red. D.G. Luk'janenka]. – K. : KNEU, 2001. – 538 s.

Рецензія/Peer review : 25.7.2013 р. Надрукована/Printed : 29.8.2013 р.

УДК: 65.011.4: 658.14

А.Ю. МОГИЛОВА

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах зростання складності та невизначеності бізнес-середовища, зміни характеру конкуренції як наслідку посилення глобальних тенденцій розвитку бізнесу підсилюється важливість стратегічного підходу у вирішенні проблеми забезпечення капіталізації підприємства та створення умов для зростання її величини. Відсутність єдиного підходу до управління процесом капіталізації підприємства ускладнює обґрунтування дієвих управлінських рішень щодо зростання вартості підприємства та підвищення рівня його капіталізації. Це обумовило напрям даного дослідження, за результатами якого розроблено організаційно-економічний механізм стратегічного управління процесом капіталізації виробничого підприємства та надано рекомендації щодо його практичної реалізації для підприємств кон'ячної галузі України.

Ключові слова: стратегічне управління, механізм, капіталізація, підприємство, кон'ячна галузь, повний цикл виробництва, ключові фактори успіху, ресурси.

A. MOHYLOVA

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University

ORGANIZATIONAL-ECONOMIC MECHANISM OF STRATEGIC MANAGEMENT THE PROCESS OF ENTERPRISE CAPITALIZATION

In today's increasing complexity and uncertainty of the business environment, the changing nature of competition as a consequence of increased global trends in business increases the importance of a strategic approach to solving the problem of capitalization of the company and